

- 30 Statuti partem alia parte declarari.
 31 Adversarius cum esse repere qualitates causas antecedentes sed contra. 33.
 42 Forenses statutis pulubri acquire, ob bonum publicum.
 33 Adversarium non repere ex diuersitate causarum.
 Receptioni qualitatum in prima parte statuti penarum non semper in secunda locum esse.
 Statutis secundam partem, non habere inieetas easdem qualitates quas prima pars, cum contraria mens statuentium appetat.

FACTIS SPECIES.

Quidam sustinent multa onera, & expensas circa uxorum suarum nuptias, & ornatus, statutum & ordinatum est: quod si qua mulier undecimque sit, nuptia fuerit alicui homini subdito alicui ex dominis incisio, & eorum iurisdictioni, & si ipsa mulier predecesserit antequam maritus suus, liberis non extantibus ex dicto matrimonio: quod maritus in vita sua teneat, & possideat fructus dotis, & honorum mulieris post vero decessum, & mortem dicti mariti bona, & dos ipsius mulieris perueniant in dotantes, vel ipsius scilicet mulieris heredes. Et hoc intelligatur, si dotantes, vel heredes sint de iurisdictione dictorum Dominorum, alias bona, & dotes mulieris remaneant, & perueniant marito, & heredibus mariti pleno iure.

Presupponitur etiam in facto Do. Equitem Guilemum Incisiam nupissimam D. Isabellam eius filiam Do. Incisam, dote ei constituta & tradita. Quae quidem Dom. Isabella iam defuncto eius patre Dom. Equite Guilemo deceperit, nullius relictis filiis, superflite marito, quem heredem instituit, ac etiam superstitibus Dom. Io. Andrea fratre suo legitimo nec non consanguineis descenditibus ex Domino Alexandre eiusdem Domine. Isabella pro patro.

Dubitari nunc contigit, an dicta Domina Isabella testari, & disponere potuerit de dictis bonis, & dote, instituendo dictum Dominum Hieronymum eius maritum? Et casu quo testari non potuerit, quis succedere debeat in his bonis, & dote, an Domini Annibal, & Guilemus agnati transuersales dicti & Domine Isabella, vel potius Dom. Io. Andreas frater ipsius Dom. Isabella legitimatus.

Guilemus

Antonius

Alexander

Guilemus

Iacobus

Isabella Io. Andreas Alexander
legitimus

Io. Iacobus Iulius Cesar Io. Franciscus Catarina, &
alii sorores,

Annibal Guilemus

Initium à Domino.

C O N S I L I V M M C X X X X I I I .

Vm interrogatus sim, ut libere, & ingenue, quod facere soleo, respondebam de propria facti specie, an scilicet Do. Isabella heredem instituere potuerit D. Hieronymum maritum stante predicto

statuto. Respondendum duxi, instituere, & heredem facere potuisse multis rationibus, & argumentis quae priusquam referam praemitto, quod & si hoc statutum

est iuriis communis correctiorum, hoc in casu, de quo nostra est contentio, quia cum D. Isabella deceperit, nullis relictis filiis, do secundum ius commune restituenda erat Do. Equiti Guilemo dicto Do. Isabella patri dotanti, sicuti statuit Alexander Seuerus in leg. dos a patre. C. soluto matt. cuius verba haec sunt Dos a patre profecta si in matrimonio deceperit mulier filiam ad patrem redire debet. Hactenus Alex. Imp. cuius constitutionem sic intelligunt passim omnes, ut testatur Thesaurus in decisi. 190. numero 2. in fine, attamen hoc ipsum statutum recipit in casibus dubiis interpretationem ab ipso iure communi, iuxta ea, que scribunt Imola in leg. si vero §. de viro. colum. 2. ff. soluto matrimon. Ruinus in consil. 29. numer. 5. & in consil. 32. num. 13. versi. & istud. libr. 3. & Gozadini in consil. 19. num. 19. quos sequuntur sum in consil. 187. num. 3. 1. versi. tertius est casus libr. 2. & in claris his terminis nostris lason in consil. 127. colum. penult. versic. candom opinionem libro 1. Hoc praemitto sic argumentor.

Primo, quia statutum disponit, quod decedente muliere sine liberis, maritus in vita teneat, & possideat fructus dotis, post vero mortem ipsius mariti bona, & dos ipsius mulieris perueniant ad dotantes, vel ipsius, scilicet mulieris heredes, &c. Hoc nomen heredes, & solet accipi, & intelligi multis modis. Et primò quidem pro heredibus sanguinis, ut in l. ex facto. §. vlt. ff. ad Trebellian. & ibidem post alios Ripea num. 1. Et ego ipse scripsi in commentariis de presumptioibus, lib. 4. presumpto. 130. in fine, & copiosius in consil. 958. num. 3. & multis sequentibus lib. 10. vbi num. 7. propè finem retuli inter alios multos Craudam in consil. 777. nu. 6. lib. 5. Hoc modo intelligi non potest nostro in casu, quia heredes & sanguinis dicuntur filii, & descendentes, de cuius successione agitur; sicuti probat dicta l. ex facto. §. vlt. & sic loquitur Cradua prædictato in loco, & ego ipse abunde demonstravi in dicto consilio 958. vbi num. 7. retuli quamplures hoc affirmantes. Cum vero statutum loquatur de muliere decedente sine liberis, sicuti deceperit Do. Isabella, illud nomen heredes intelligi non potest de filiis, & descenditibus Dom. Isabellæ. Secundo modo sumitur hoc nomen, heredes, pro succeditibus ab intestato, qui esse possunt etiam transuersales. Hoc quoque modo accipi non potest in casu nostro, ex quo vocat primum dotantes, ad quos nunquam reuerteretur dos, cum mulier ab intestato moriens habeat semper heredes, saltem maritum toto titulo. C. vnde vir, & vir, & tandem ultimo loco fiscum, ut scribunt Baldus in leg. penult. §. vlt. numer. 4. ff. ad Trebellian. Alex. in l. ex facto. §. vlt. ff. cod. Rebuffus in l. heredes appellatione omnes col. 1. ver. ita etiam fiscus. ff. de verbis signific. Potest & tertio accipi hoc nomen, heredes, pro heredibus & ex testamento, sicuti verè sumitur in casu nostro. Et lensus illorum verborum: Et dos ipsius mulieris perueniat in dotantes, vel ipsius mulieris heredes, &c. est, quod si mulier habebit heredes ex te

stamento,

Consilium

MCXLIII.

78

stamento, dos ad eos perueniat, si vero decedat intestata, perueniat ad dotantes. Si ergo mulier hæc potest habere heredes ex testamento, per necessarium antecedens presupponitur quod possit condere testamentum. Secundò suffragatur, quod id est dicere dos mulieris morientis sine filiis, perueniat ad eius heredes, & dicere dos mulieris decedentis sine filiis, perueniat ad eius successores. Nam sicuti nomen, heredes, comprehendit tam venientes ab intestato, quam ex testamento, ut diximus supra. Ita etiam nomen successores, cum is, qui venit appellatione heredes, & veniat etiam nomine successoris, si decedent. §. non solum sive de interrogatio. actio. & post dictum in consil. 250. column. 1. tradit Rebuffus in l. heredes appellatio non solum, col. 1. versi. ampli. idem ff. de verbis signific. At 1 qui si statutum & dicit, quod maritus lucretur dotem uxoris præmortua sine libertate autem cum liberis, sive cedant in dote ipsi liberis. Illud verbum, succedantur, 12 significat, & operatur, ut censeatur data facultas ipsi mulieri conficiendi testamentum. Et sensus dictorum verborum sit, quod liberi succedant iure hereditario, ex testamento, si instituantur, vel ab intestato, si non fecerit testamentum, non autem contra voluntatem ipsius mulieris. Ergo, & nostro in casu Statuta Inscriptum tribuit mulieri decedenti sine liberis licentia & facultatem conficiendi testamentum de dote. Illa minor argumentum propositio, probatur egregia traditione, & doctrina Castren. in l. si cum dotem in principiis, num. 11. & num. 12. ff. soluto matt. qui dixit, se ita aliquando de iure respondit, ad fauorem cuiusdam scolaris Ciuis Florentia, super illius Civitatis statuto, curus verba erant, ut retuli supra, sic concepta. Quod vir lucretur dotem uxoris præmortua sine liberis, si autem cum liberis, succedant in dotem ipsi liberis. Et inquit Castrensis ibidem num. 11. quod hoc importat, & significat, illud verbum, succedantur, idem Castren. in consil. 82. In hoc negotio num. 2. versi. ad id autem lib. 1. Castrensem secuti sunt Comensi. in consil. 48. incipit. Statutum Florentia col. 1. quod responsum allegare voluit, lason in consil. 127. colum. 3. versi. 7. & vlt. lib. 1. Decus in consil. 386. nu. 7. & col. vlt. versi. vltima ista conclusio, Cagnolus l. vlt. nu. 100. versi. Verum tu vide. Cude partis Alba in consilio 50. nu. 1. lib. 1. Osafus in decili. 20. num. 6. versic. & pro hac sententia, Rolandus in consilio 71. num. 5. lib. 1. & in Tract. de Lucto dotti quæst. 82. num. 4. doctissimus Ludovicus Morotius P̄ses Excellentiss. Senatus Pedemontani in consil. 19. nu. 2. & Tessaurus in decisi. 34. nu. 2. Tertio, admisso circa veri præjudicium, quod res dubia sit, quam ex iam dictis claram nos existimamus, at 13 tamen in dubio prædictum statutum ita est intelligendum, & interpretandum, ne censeatur sublata testandi facultas iure communis concessa ipsi Do. Isabellæ. Ita in specie respondit lason in consil. 127. col. 2. ver. mouet in primis lib. 1. ea ratione usus est lason, quod cum iure communis liberum sit vincitur, de rebus suis testari l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. Et dos sit proprium patrimonium mulieris leg. Pomponius Philadelphus ff. familiæ exercit. dicendum est, licere mulieri testari de ipsa dote, secundum dispositionem huius statuti, quod non præsumitur corrigerem ipsum ius commune, sed ab eo, ut dixi supra, precipit interpretationem.

Quarto, admisso etiam circa veri præjudicium, qd D. Isabella testari non potuerit de bonis dotalibus tanquam de dote, ut potest, quod repugnet (quod falsum esse sapientia demonstravimus) statutum. Attamen potuit condere testamentum tanquam de bonis patrimonialibus patris sui, cuius ipsa heres exitit. Nam ad Do. Guilemum patrem dicto Do. Isabella sine filiis defunctora secundum ius commune reuersta est dos, dicta l. dos a patre C. solito matrimonio, & diximus su-

peratus, Cephalus, Nonius, & Pancipolus, quos retulit, & fecerunt sum in cons. 306. n. 2. lib. 4. vbi ex precestito Felino scripsi, prædictam clausulam nihil prodesset transuersalibus, cum de eorum interesse non agatur. Non etiam repugnat; quod in precibus porrectis Do. Comiti Palatino, ut legitimaretur dictus D. Ioan. Andreas nulla facta sit mentio, dicta Do. Isabellæ sororis. Nam responderetur, quod cum pater possit legitimari facere filium illegitimè natum inuitis, & relativis alijs filijs legitimis, necesse minimè habet in præcibus quibus petit illegitimum legitimari, mentione facere se alios habere filios legitimos. Ita sanè post Alexandrum, Ruinum, Socinum seniorum, & Parismum scripsi in cons. 20. num. 43. 44. & 45. li. 1. vbi & alia annotata, quæ forte ipsi D. Io. Andreae suffragantur. Et præterea accedit, quod hæc fæxceptio, quæ legitimatio fuerit minus rite, & recte facta est de iure tertii, nempe D. Isabellæ sororis dicti Do. Io. Andreae, eam non possunt agnati transuersales impugnare, si cuti scribunt Bart. & Socinus senior in l. 2. in princ. ff. de excep. re iud.

Non obstante nunc aliqua, quæ audio obiecti aduersus D. Isabellam, quod scilicet testari, & disponere non potuerit de dicta dote, & bonis.

Primo obiectum, quod quando statutum viritur verbis significantibus lucrum, & necessitatem relinquendi, eo casu priuatur mulier facultate testandi, & inuita cogitur pati, ut ad statuto vocatos eius dos revertatur illisque deferatur. Ita Castrum. in dicta le. si cum dotem in princ. num. 1. ff. soluto matr. & sequuntur alij supra relati ad finem secundi argumenti. Et licet Castrensis exemplificet in his verbis, lucentur, habeant etiam idem dicendum, quando statutum viritur alijs similibus, & aequipollentibus verbis, ut in casu, de quo respondi Alex. in cons. 55. numer. 1. lib. 1. vbi statutum dicebat, quod teneretur relinquere. Ita declarat Tessaurus in decif. 34. numer. 2. At qui statutum hoc Incisæ statuit, quod post mortem mulieris dotes, & bona perueniant ad dotantes, vel hæredes ipsius mulieris. Quod sanè verbum, perueniant, importat necessitatem, & idem operari debet quod illud verbum debeat quo viritur Castrensis, & intelligitur, quod perueniat cum effectu, iuxta le. 2. §. perueniente ff. de hæred. vel act. vend. le. qui concubinam. §. cum ita ff. de leg. 3. vbi Bart. qui idem scripsit in l. Mævios §. 1. nu. 2. ff. de l. 2. Ergo de ipsa dote & bonis non potest mulier disponere, quia alioqui ipsa dos cum effectu non perueniret ad dotantes, vel hæredes ipsius mulieris.

Respondeatur distinctionem illam Castrensis in dicta si cum dotem nu. 1. suffragari, & fauere do. Isabellæ, sicuti demonstratum supra in secundo argumento, & hoc in loco planius ostendemus declarando ipsam Castrensis traditionem, & doctrinam. Distinguit Castrensis duos casus, Primus est, quando statutum ita disponit. Quod vir lucretur dotem vxoris præmoritur sine liberis si autem cum liberis, succedant in dote ipsi liberi. Hoc casu mulier potest de ipsa dote testari, & disponere in præiudicium ipsorum filiorum; quia illud verbum, succedant, significat quod ipsi liberi admittantur iure hereditario, nempe ex testamento, si instituantur, vel ab intestato, si non fecerit (inquit Castrensis) testamentum, non autem contra voluntatem mulieris. Hic casus conuenit huic nostro, in quo statutum Incisæ vult, decedente muliere sine liberis, dotes peruenire ad dotantes, vel ad mulieris hæredes. Hoc nomen, hæredes, ut dixi in primo, & secundo argumento, significat titulum hereditarium, ut scilicet illi hæredes mulieris habeant dotes has titulo hereditario, si eos hæredes suo in testamento faciet mulier, vel ab intestato, si nullum conficiet testamentum. Et si recte perpendamus, loquuntur Castr. in casu for-

tiori, & magis dubio, quæ sit hic nostra. Nā statutum, de quo loquitur Castr. disponebat, quod ipsi libertà muliere relieti succederent. Nomen, liberi sui natura significant, quod dispositione statuti, & iure quodam sanguinis, non autem hæreditario ipsi liberi admittentur, ut ipse et Castrensis arguit ex l. si arrogatur §. sed an impuberi ff. de adoptio, attamen propter adjunctū illud verbum, succedant, (inquit Castrensis) intelligitur, quod admittantur iure hereditario, ex testamento scilicet ipsius mulieris, vel ab intestato. Nostro vero in casu dixit, quod perueniat non ad liberos, sed ad hæredes, quod nomen aliter non potest intelligi quam de succendentibus iure hereditario, ut demonstrauimus in dictis primo, & secundo argumento. Secundus est casus, quando statutum ita disponit, quod decedente muliere relieti liberis lucentur, vel habeant dotem ipsius mulieris matris suæ. Hoc casu (inquit Castrensis) non potest mulier testari, & disponere de ipsa sua dote, cum statuentes eam esse voluerint filiorum argumentum dicta leg. si arrogatur §. sed an impuberi ff. de adoptio. Verum hic casus nostro non conuenit. Cum hoc statutum Incisæ, non habeat verba illa, quæ habebat statutum Florentiæ, super quo cōfultum Castrensis, nec etiam verba illis similia, ut demonstrauimus in precedenti casu. Nec repugnat quod respondit Alex. in dicto consil. 55. num. 1. libro 1. & sequitur Thessaurus in dicta decif. 34. nu. 4. si quidem loquitur Alexander de statuto, quod habebat clara & manifesta hæc verba, quod decedente muliere sine liberis, frater petere possit tertiam partem bonorum ipsius mulieris, etiam si non sit relieta per dictam mulierem. Non ergo in casu Alexandri poterat illa mulier disponere de tota sua dote, & bonis ad sui libitum, sed tenebatur relinquere tertiam partem fratri suo, qui, si relieta si non fuisset, poterat nihilominus petere dispositione statuti; Id quod non contigit nostro in casu. Non etiam repugnat verbum illud, perueniat, quod (ve dicitur in argumento) significat necessitatem, & quod idem operatur, ut illud verbum, habeat, quo vobis est Castrum. quia respondet, verbum illud, perueniat, 26 non operari in casu nostro necessitatem; cum referatur ad hæredes mulieris, in cuius facultate est, eligere quem velit hæredem esse, sicuti demonstrauimus supra in secundo argumento. Diversum est in casu Castrensis, in quo statutum illud Florentiæ disponebat, quod liberi habere haberent dotem. Quibus quidem liberis ratione sanguinis, statutum deferebat dotem ipsam, atque ita ipsi liberi, non tanquam hæredes matris habebant; sed tanquam filii, sicuti dicimus de feudo, quod appellatur ex pacto, & prouidentia, nempe concessio, pro se filiis, & descendentiibus, de quo pater non potest testari, & disponere, cum legis dispositione, post mortem patris, illud habere debeant filii tanquam filii, non autem tanquam hæredes patris, vel alterius antecessoris, quemadmodum ex multorum sententia scripti in cons. 16. 1. & 2. lib. 2.

Secundum obiectum, quod mens statuentum + atten- di magis debet quam statuti verba, ut respondit Castr. in cons. 82. col. vlt. lib. 2. & secutus est Craue. in cons. 429. nu. 13. Atqui nostro in casu, mens, & animus statuentum fuit afferendi mulieri, sine liberis morienti facultatem testandi de dotibus suis. Ergo Do. Isabella vita functa sine liberis, de sua dote, & bonis testari non potuit. Illa minor argumenti propositio, vel ex eo probatur, quod statutum in ea parte, quæ resipicit commodum hæredum matris, vult ad eos peruenire debere dotem, & penes eos remanere pleno iure, eo casu quo mulier reliquisset post se hæredes forenses, & non subiectos jurisdictioni statuentum. Hoc probare videtur verba illa, remaneant pleno iure. Nam cum statutum prius lucro mariti detulisset vobis fructum dotis

Consilium

MCXLIII.

79

& eius hæredibus subditis deferuntur hæc bona, & dos tanquam post agnatos, & cognatos dorantum mulieris incapaces, ipsi teneant primum locum in successione leg. prima, C. unde vir, & vxor, vbi Doctores, Itaque hoc in casu ad maritum, vel eius hæredes effectos proximiores in succendo peruenire debent ipsa bona, & dos immutabiliter, & pleno iure, ut dicitur in argumento. Ex quibus sequitur, non licet argumentari ab hoc secundo casu ad primum, cum ut diximus, longa sit differentia inter unum, & alterum.

Et cum etiam non sit eadem causa, ratio forensian, & subditorum, cessat consideratio illa facta in argumento, ex illa aduersativa, + quæ alioqui sui natura repetit qualitates casus præcedentis, sicuti in specie, se ipsum declarando, respondet Decius in præallegato consilio 386. propè finem, versiculo tertio non obstat, &c. quem secutus sum in his propè terminis nostris in consilio septuagesimo sexto numero vigesimo secundo, versiculo ita quoque libro primo & subiunxi, idem esse, quando diuersi sunt casus.

Et numero duodecimotertio adiunxi, non esse locum repetitioni qualitatibus præcedentis dispositio- nis, quando constat de mente contraria disponen- tis, & statuentis, sicuti demonstrauimus supra men- tem statuentum esse, quod mulieri decedens si- ne filiis possit de dote ad se reuersa testari, & dis- ponere.

S V M M A R I V M.

1. Papiæ ciuitatem à Principatu esse distinctam. numero. 2.
3. Aestimum ciuitatis esse separatum ab aestimo ruralium. Onerum præstationem ruralibus Papiensibus impositam fuisse à Principibus.
4. Papiensibus ruralibus onera fuisse indicta ab Officilibus.
5. Clero impositum fuisse Papiae onus pro fortificatione viris.
6. Aestimum pro redditibus, & patrimonio imponi.
7. Aestimum pro quota ruralibus Papiensibus impos- tum fuisse pro iugeribus.
8. Jugationem in iure esse in getum estimationem.
9. Aestimum præsumi iuste impositum.
10. Aestimum fit describendo in libro qualitates prædio- rum, taxando secunda cum infacundis.
11. Aestimum fieri pro fructibus ideoque in libro describi prædia cum suis qualitatibus.
12. Fructus in eligi deducita impensa in quacunque dispo- sitione. num. 13.
14. Rurales maiores fructus ex prædiis percipere quam ci- ues ob multas commoditates ruris nu. 15.
16. Rurale sustinere maiora onera ciuibus nu. 17.
17. Massam in aestimo, culturam significare.
18. Fructus massæ separatos à fundo effici agricolæ.
20. Massæ fructus in aestimo peneredes fuisse indicatum. Cremonæ.
21. Senatus exemplum facere legem.
22. Censitores olim Mediolani nullam habuisse in aestimo rationem Massæ aduersus Modonenses.
23. Aestimum ruralium continere capita eorum, & fructus. num. 24.
25. Collectari posse fructus ruralium ex prædiis Ecclesiæ.
26. Decimæ onus spectare etiam ad colonum pro rata. nu- mero 27.
28. Collectam pro fructibus præstandam esse à colono.

O 29 Colle-